

Kā piesaistīt skolotājus skolām jeb Kāpēc skolās trūkst skolotāju?

Pedagogu trūkums Latvijas izglītības iestādēs ietekmē izglītības kvalitāti un var radīt risku izglītības sistēmas ilgtspējai. To atzīst Valsts kontrole.

Egita Terēze Jonāne

Revīzijas ziņojums "Vai sagatavojam nepieciešamos pedagogus un rūpējamies par to noturību profesijā?" tapis, analizējot gan ministrijas, gan vairāku pašvaldību un to skolu, tai skaitā Rēzeknes pašvaldības un tās izglītības iestāžu, padarīto vai nepadarīto, lai skolotāji neietu projām no skolas un lai izglītības nozarē ienāktu jaunie skolotāji. "Vietējā Latgales Avīze" meklēja atbildi vaicājumam, kāpēc skolās trūkst skolotāju.

Nav mūsdienīgas atbalsta sistēmas

Katru gadu Latvijas augstskolas sagatavo vairāk nekā 1000 pedagoģiskās izglītības programmu absolventu, bet 33 % no jaunajiem pedagogiem pamet darbu izglītības nozarē pirmo piecu gadu laikā. Savukārt 50 % vispārējās izglītības iestāžu pedagogu ir vecāki par 50 gadiem, tostarp vismaz 1729 pedagogi ir jau sasnieguši pensijas vecumu, teikts Valsts kontroles ziņojumā.

Šajā ziņojumā uzsvērts, ka ministrijas īstenotā izglītības nozares pārvaldība nepiedāvā mūsdienīgu un efektīvu atbalsta sistēmu pedagogiem, kas patiešām veicinātu skolotāju noturīgumu profesijā. Turklāt pedagogu trūkums būtu jārisina ne tikai ministrijai, bet arī skolu dibinātājiem un skolu vadītājiem vienoti.

Valsts kontroles veiktajā skolotāju aptaujā, kāpēc pedagogi vēlas mainīt profesiju, respondenti norādīja:

- * nepārtrauktas izmaiņas izglītības sistēmā;
- * mācību materiālu trūkums;
- * neapmierinātība ar atalgojumu;
- * neziņa par nākotni (saistībā ar plānotajām reformām) u. c.

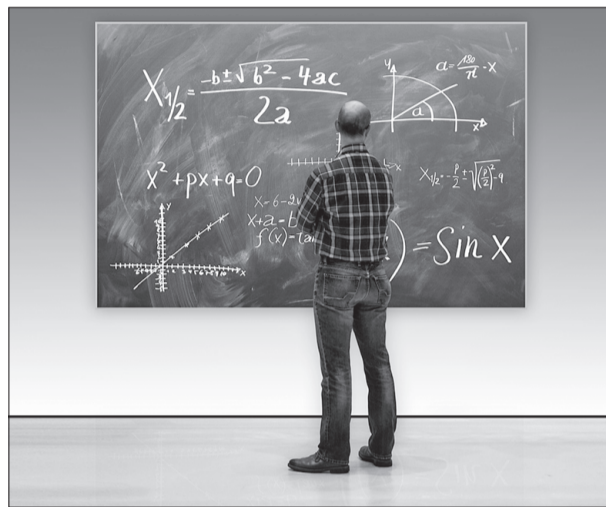
Valsts kontrole iesaka

Lai veiksmīgi risinātu pedagogu deficīta problēmu izglītības nozarē, Valsts kontrole ieteica Izglītības un zinātnes ministrijai efektīvāk plānot pedagogu ataudzi un sadarbībā ar pašvaldībām izveidot ilgtspējīgas profesionālās atbalsta programmas, lai katrs pedagogs saņemtu vajadzīgās profesionālās kompetences pilnveidi un attīstītu prasmes, kā arī sagatavot nepieciešamos pedagogus un rūpēties par to noturīgumu profesijā. Tāpat Valsts kontrole uzskata, ka konkurētspējīgu atalgojumu var nodrošināt, nosakot darba samaksu pamatzglītības pedagogiem 28 % un vidējās izglītības pedagogiem 39 % apmērā virs vidējās darba algas sabiedriskajā sektorā. Ministrijai un izglītības iestāžu dibinātājiem būtu jāveido vispārējā izglītībā ilgtspējīgu izglītības iestāžu tīkls, tāpat jāprasa izglītības iestāžu dibinātājiem un izglītības iestādēm nodrošināt pedagogu darba slodzes sabalansēšanu, sasniedzot Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) valstīs noteikto vidējo

līmeni. Proti, klašu grupā no 1. līdz 6. klasei slodzes sadalījums 51 % mācību stundu vadīšanai un 49 % citiem pienākumiem, klašu grupā no 7. līdz 9. klasei slodzes sadalījums 46 % mācību stundu vadīšanai un 54 % citiem pienākumiem, bet klašu grupā no 10. līdz 12. klasei slodzes sadalījums 44 % mācību stundu vadīšanai un 56 % citiem pienākumiem.

Skolotājas redzējums

Aptaujā sociālajos tīklos skolotāji pauda savu redzējumu, kas skolotājam skolā šķiet pievilcīgs un svarīgs.

Iveta Ratinika: «Ar frāzi – strādāsim kopā! Jo es ļoti gribu, lai mēs paveicam to labāko, uz ko esam spējīgas/spējīgi. Es ticu tavam talantam, gribai, darba sparam, manas durvis vienmēr būs vaļā, man būs laiks Tevi uzklausīt.»

Edīte Bēvalde: «Iespējams, kādam var būt saistoši strādāt konkrētā skolā. Tas tā kā dēļ prestiža. Kādam tas ir darba/iztikas jautājums. Domāju, ka jebkuram ir svarīgi sajūties komandā, saprastam, novērtētam, atbalstītam. Jebkur noteicošais būs cilvēciskais faktors. Cik ilgi izturēsi algas dēļ, ja no vadības būs, piemēram, mobings? Es visu ko esmu piedzīvojusi. Un nu atkal atļāvos piesaistīties. Bet paturu prātā, ka man ir izvēle. Gan būt, gan nebūt.»

Anita Podziņa: «Ar adekvātu tiesību un pienākumu sadali skolēniem un pedagogiem. Skolēnu tiesību robeža zudusi, tā pāriet visatļautībā, kas degradē pat vislabākā skolotāja stundu. Skolotāja tiesības ir nožēlojamas pret skolēna visatļautību. Nav un nebūs optimālu metožu, kamēr klasē nebūs disciplīna. Un tas ir nožēlojami, ka uz šo acis visiem ir pievērtas it kā viss ir kārtībā! NAV KĀRTĪBĀ!»

Līga Kaktiņa: «Ar adekvātām algām un nodrošinot tā saucamo dienesta dzīvokli, vismaz sākumā.»

Agate Jermaļonoka: «Ar adekvātu vadību un labjūtību darba vidē. Ar vadību, kas cieņpilni izturas un novērtē mācībspēkus, izturas ar sapratni un nenoiecinā.»

Skolas vadības redzējums

Preiļu 1. pamatskolas metodiķis, bijušais Pelēču pamatskolas direktors Guntars Ratenieks:

«Jautājums, kā skolām piesaistīt skolotājus, jāskata komplicēti. Izglītības un zinātnes ministres uzsvērumi uz lielākām algām nav pareizs, tāpēc ka pētījumi apliecina pretējo – skolotāju uzsvērtajās prioritātēs, kas dara viņus laimīgus skolā, darba samaksa atrodas piektajā sestajā vietā.

Prioritātes, kas motivē strādāt skolā, ir šādas:

1) klašu lielums; skolotājam vieglāk strādāt mazās klasēs; tas sekmē ne tikai auglīgas mācības (skolotājs visus bērnus redz mācību gaitā, neviens bērns nav apdalīts), bet arī skolotāja psiholoģisko un fizisko veselību;

2) vadības attieksme; kādu darba atmosfēru rada skolas administrācija, vai tai rūp skolotāja labsajūta vai varbūt dominē atruna – ja jums ir problēmas, tās risiniet paši;

3) stabilitāte nozarē; skolotājam svarīgi strādāt ar apziņu, ka tālākā perspektīvā viņa un skolēna darbu skolā neietekmēs neskaitāmās reformas (šogad mainās vērtēšanas kritēriji, tāpat noteikts uzstādījums, ka skolēns nevarēs pārrakstīt pārbaudes darbu, lai gan, šķiet, tikai skolotājs zina, bet ministrija – ne, ka skolās mācās bērni, kuriem mācības padodas grūti);

4) dzīvesvieta; skolotājs vēlas dzīvot tuvāk skolai, jo darba samaksa nav tik liela, lai katru dienu varētu izbraukāt līdz 20–30 km attāļajai skolai;

5) darba samaksa; tā daudz maz ir izlīdzinājusies lauku un mazpilsētu skolās, pieļauju, ka lielāka atšķirība varētu būt lielpilsētās; bijušajā Pelēču skolā, ko pievienoja Preiļu 1. pamatskolai, mācības notiek, un neviens skolotājs nav aizgājis no darba, jo mūsu kolektīva prioritāte bija un ir skolēniem, arī tiem, kuriem ir grūti mācīties, sniegt kvalitatīvas zināšanas; tas ir stāsts par to, ka ne jau visu vajag izmērīt naudā, jo sevišķi izglītībā.»

Lasītāju redzējums

Jautāju arī lasītājiem, kā skolotājus piesaistīt skolām.

Ieva Johansone: «Var piesaistīt ar vērtībām.»

Santa Dzalba-Sologuba: «Ar atbilstošu atalgojumu – vismaz 2000 eiro mēnesī. Un draudzīgu darba vidi. Mūsdienu jaunie skolotājiem darba vide ir ļoti svarīgs faktors.»

Agrita Zīmele: «Es domāju, ka skolotāju skolai var piesaistīt ar vērtībām, ar skolotājiem, kuri, gatavi visu laiku mācīties un pilnveidoties. Būt visu laiku izaugsmē, nevis gaidīt, kad kāds palīdzēs, iedos, atrisinās, bet pašiem uzņemties atbildību par savu darbu.»

UNESCO ziņojums – skolotājus grūti piesaistīt visā pasaulē

Valsts kontrole atsauca uz Apvienoto Nāciju izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (UNESCO) šī gada ziņojumu «Skolotāju trūkuma risināšana un profesijas pārveidošana», kurā uzsvērts, ka skolotāju profesijas pievilcība visā pasaulē ir mazinājusies un ka ir grūti piesaistīt un noturēt skolotājus. Turpat norādīts, ka to veicina nepievilcīgas algas, smagi darba apstākļi un smaga darba slodze. Arī šajā ziņojumā apkopotā statistika nav iepriecinoša – līdz 2030. gadam pasaulē vajadzīgi papildu 44 miljoni skolotāju, lai bērni iegūtu vispārējo pamatzglītību un vidējo izglītību, un skolotāju trūkst pat tādās ekonomiski spēcīgās valstīs kā Francija, Japāna, ASV.

Analizējot iespējamās risinājumus, UNESCO ziņojuma autori atzīst, ka izglītības sistēmu vadītājiem būtu skolotājiem jāpalielina algas, tas veicinās pedagogu apmierinātību ar darbu, tāpat jāuzlabo mācību vides pievilcība jeb darba apstākļi (piemēram, direktori varētu piešķirt skolotājiem lielāku autonomiju), kā arī jāievieš garīgās veselības pasākumi. ■

Foto pixabay.com

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Kā piesaistīt skolotājus skolām jeb Kāpēc skolās trūkst skolotāju?» saturu atbild SIA «Vietējā»».

MAF
Mediju atbalsta fonds